

LAPS/52/2023, 11.9.2023

Lapsiasiavaltuutetun lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi hoitotakuusta

Viite: VN/21301/2023

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi esitysluonnosta yleissopimuksen näkökulmasta.

Esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolain muuttamisesta annettua lakia ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta annettua lakia siten, että 1.9.2023 voimaan tullutta kiireettömän perusterveydenhuollon sairaanhoidon hoitoon pääsyn 14 vuorokauden enimmäisaikaa ei tiukennettaisi 1.11.2024 seitsemään vuorokauteen.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Yleisesti ottaen 14 vuorokauden enimmäisaika hoitoon pääsyssä on merkittävä edistysaskel aiempaan kolmeen kuukauteen verrattuna.
- Käsillä olevasta esitysluonnoksesta puuttuu arviointi sen vaikutuksista lapsiin, vaikka sillä peruutetaan aiemmin ehdotettuja muutoksia, joilla on katsottu olevan myönteinen vaikutus lapsiin.
- YK:n lapsen oikeuksien komitea on hiljattain antanut Suomelle loppupäätelmiä, joissa edellytetään, että lapsille turvataan mahdollisuus saada nopeasti ja tehokkaasti terveyspalveluja.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Terveydenhuollon peruspalvelujen vahvistaminen ja palvelujen saatavuuden parantaminen on kannatettavaa. Lapsiasiavaltuutettu jakaa esitysluonnoksessa esitetyn näkemyksen siitä, että 14 vuorokauden enimmäisaika hoitoon pääsyssä on huomattava parannus kolmeen kuu-kauteen verrattuna (s. 25). Hoitoon pääsyn aikarajojen kiristämisestä lakitekstissä ei ole hyö-tyä, mikäli henkilöstövaje estää määräaikojen tosiasiallisen toteutumisen. Keväällä 2022 an-netussa perusterveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsyn määräaikoja tiukentaneessa hallituksen esityksessä todettiin kuitenkin, että ”suurin osa kiireettömän perusterveyden-huollon avosairaanhoidon käynneistä toteutuu jo seitsemässä vuorokaudessa”.¹ Edellä to-dettu ja seuraavat perustelut huomioiden katsomme, että tavoitteena tulisi edelleen olla seit-semän vuorokauden määräaika hoitoon pääsyssä.

Ottaen huomioon lapsiväestön kahtia jakaantumisen mahdollisuuksissa yksityisen ja julkisen sektorin palvelujen käyttöön (HE 74/2022 vp, s.49: ”yksityinen sairauskuluvakuutus on puo-llella lapsiperheistä”), lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että kaikkien lasten pikaista hoi-toon pääsyä edistetään tarpeenmukaisin resurssein. Erityisesti lasten yhdenvertainen pääsy mielenterveyspalvelujen pariin tulee turvata. Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on alle-viivannut lasten mielenterveyspalvelujen resursoinnin kiireellisyyttä Suomessa.² Lapsiasia-valtuutettu muistuttaa, että vielä keväällä 2022 arvioitaessa hoitoon pääsyn määräaikojen tiukentamisen lapsivaikutuksia todettiin, että ”hoitoon pääsyn nopeutuminen seitsemään päivään parantaisi erityisesti mielenterveyden ongelmista ja oireista kärsivien lasten ja hei-dän perheidensä tilannetta”.³ Nyt käsillä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa ei ole arvi-oitu sen lapsivaikutuksia, mutta todetaan yleisemmällä tasolla mielenterveys- ja päihdehäi-riöille olevan tyypillistä, että hoidon viivästyminen aiheuttaa oireilun vaikeutumista ja toi-mintakyvyn heikkenemistä (s. 32). Vaikka seitsemän vuorokauden hoitotakuu ei ole vielä as-tunut voimaan eivätkä esitetyt muutokset näin ollen heikennä tilannetta nykyisestään, muis-tuttaa lapsiasiavaltuutettu painokkaasti lapsivaikutusten arvioinnin suorittamisesta. Eten-kin, kun nimenomaisesti seitsemän vuorokauden on aiemmin arvioitaessa katsottu olevan lasten kannalta merkittävä.

14 vuorokauden aikaraja hoitoon pääsyssä on pitkä ottaen huomioon, että kiireetöntä hoitoa saa yksityisten palveluntarjoajien kautta usein jo vuorokauden sisällä hoidontarpeen ilmene-misestä. Lapsiasiavaltuutettu toivoo hallituksen ryhtyvän kaikkiin tarpeellisiin toimiin lasten yhdenvertaisen ja pikaisen hoitoon pääsyn turvaamiseksi. Samaan asiaan on kiinnittänyt

huomiota myös YK:n lapsen oikeuksien komitea, joka viimeisimmissä Suomea koskevissa loppupäätelmissään totesi muun muassa seuraavasti:

”Komitea suosittelee, että sopimusvaltio a) tehostaa muun muassa terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksen avulla toimenpiteitä, joilla varmistetaan lapsille mahdollisuus saada nopeasti ja tehokkaasti hyvälaatuisia terveystalvveluja koko maassa, ja kiinnittää erityistä huomiota heikossa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin lapsiin, kuten sijaishuollossa oleviin lapsiin, köyhyydessä eläviin lapsiin, saamelaislapsiin sekä turvapaikanhakija- ja pakolaislapsiin, lapsiin, jotka eivät koe kuuluvansa heille syntymässä annettuun sukupuoleen, ja lapsiin, jotka ovat jääneet tai ovat vaarassa jäädä ilman vanhempinsa huoltoa.”⁴

Jyväskylässä 11.9.2023

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Sonja Vahtera
lakimies

---

¹ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 74/2022 vp, s. 61.

² YK:n lapsen oikeuksien komitean [loppupäätelmät](#) Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista (CRC/C/FIN/CO/5-6), kohta 32.

³ HE 74/2022 vp, s. 97.

⁴ CRC/C/FIN/CO/5-6, kohta 31.